

ROOFVOËLS: DIE TOEKOMS?

Johan van Jaarsveld

RAPTORS: THE FUTURE?

There is a significant decrease in the numbers of some Southern African raptors. Both human factors, such as poisoning, persecution and habitat destruction, and biological factors, such as slow rates of reproduction, play a role. To prevent the extinction of large raptors over parts of the sub-continent, the African Raptor Information Centre (ARIC/ARIS) has been formed.

Die afgelope dekade is daar 'n algemene positiewe houdingsverandering ten opsigte van omgewingsbewaring te bespeur. Meer mense raak bewus van die belangrikheid van hulle omgewing en besef dat hulle die omgewing nodig het om te oorleef. Daar bestaan 'n groot aantal natuurreservate, parke en ander bewaringsgebiede. Sulke gebiede verskaf beskerming aan diere en plante wat binne die grense daarvan voorkom. Suid-Afrika beskik ook van die beste navorsers en natuurkundiges in die wêreld.

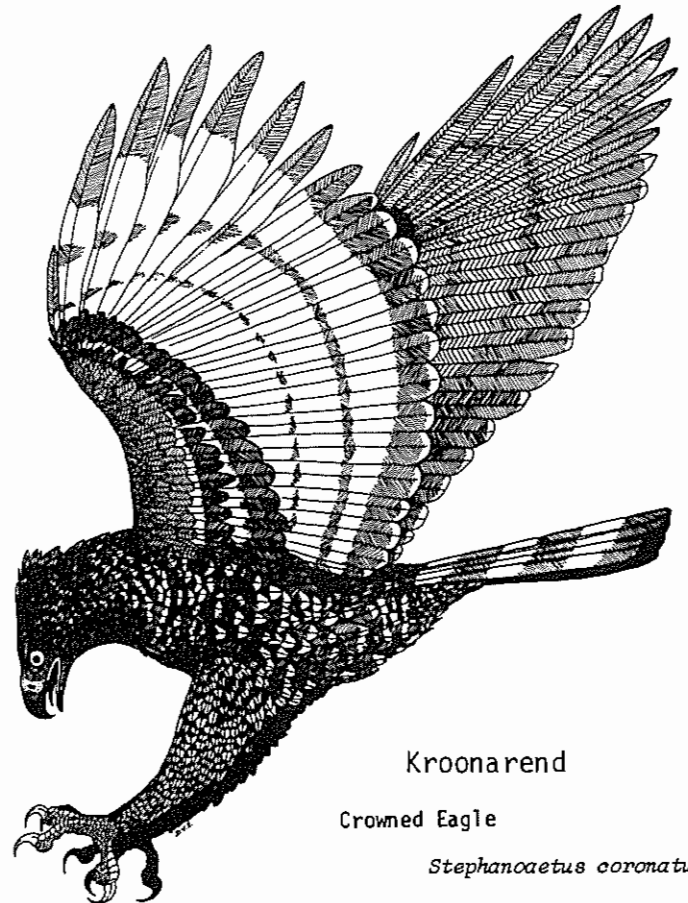
Nieteenstaande hierdie positiewe gees, is daar 'n afname in die getalle van roofvoëls en neem die verspreiding van spesies steeds af. Roofvoëls wat nie binne bewaringsgebiede gehou kan word nie, word die meeste geraak. Hulle beweeg oor groot landsoppervlaktes. Migrerende arende beweeg elke seisoen etlike duisende kilometers. Die territorium of tuisgebied van groot roofvoëls is baie groot en strek tot ver buite die grense van die veiligheid van reservate en parke. Dit is onvermydelik dat die mens en sy aktiwiteite met roofvoëls in kontak gebring word. Dit is juis waarom roofvoëlgetalle steeds aan die afneem is.

Die populasie van Suid-Afrika neem jaarliks toe met 70 000 mense. Bereik ons parke, goeie navorsers en natuurkundige publikasies die mense wat bereik moet word: die persoon wat op die punt van bewaring staan? Hoe goed is hy toegerus en sal hy 'n motivering hê om 'n roofvoël te beskerm, of sal hy nie? Die plattelandse 'nie-blankes' beskou dikwels parke en reservate as verbode terrein, waaruit hulle geen voordeel kry nie. Neem ons hom nou kwalik as hy hierdie gebied negatief gesind is en selfs daar sy strikke plaas of wild jag? Volgens tradisie glo die meeste Suid-Afrikaanse boere dat roofvoëls 'n 'ondier' is wat liefies uitgeroei moet word. Hierdie boer is 'n man wat op die punt van bewaring staan. Dit is hy wat besluit of hy 'n dier gaan laat oorleef of nie. Sy besluit berus op die hoeveelheid kennis hy aangaande die onderwerp het, en nie of die dier deur die wet beskerm word nie.

Hoofsaaklik word roofvoëls deur drie aspekte bedreig:

- Die misbruik van gif, bv. strignien en die misbruik van organochlorien en organofosfaat asook karbonate en bespuiting van rooibekvinke en termiete.
- Die direkte en indirekte vervolging van veral groter spesies.
- Die vernietiging van habitat.

Die rooibekvinkbespuitingsprogram het gedurende 1983-1984 ook 472 voëls van 71 spesies vergiftig. Hierdie voëls was by 16 lokaliteite opgetel en daar kan aanvaar word dat baie voëls nie opgespoor is nie. 'n Groot kolonie rooibekvinke was ook net buite die grense van die Nasionale Krugerwildtuin met Parathion (Folidol) bespuit. Daar is 46 dooie Geelbekwoue *Milvus migrans parasitus* en 16 Steppe/Roofarende *Aquila* spesies opgetel (Tarboton, 1987). Gedurende 'n periode van 18 maande was daar in die hart van die Nasionale Krugerwildtuin by ses geleenthede

Kroonarend

Crowned Eagle

Stephanoaetus coronatus

292 dooie aasvoëls opgetel (Van Jaarsveld, 1987). Die wat werklik vergiftig was kon maklik twee keer soveel wees. (Dit kan moontlik 25% van die Wildtuin se populasie wees). Hierdie hoeveelheid is kommerwekkend en alhoewel die Witruugaasvoël *Gyps africanus* buite die jongste Rooidataboek (Brooke, 1984) is, behoort die spesie in die volgende uitgawe opgeneem te word.

Hierdie situasies bring mee dat die druk op roofvoëlgetalle aan die toeneem is. Indien owerhede nie bereid is om die bewaringsverantwoordelikheid van roofvoëls hoër prioriteit te gee nie, sal daar meer roofvoëls vergiftig word en sal meer roofvoëls uitsterf (soos bv. die Egiptiese Aasvoël *Neophron percnopterus*). As gevolg van die feit dat die jagmetodes van die tradisionele swart man baie verander het, moet ons noodwendig hierby aanpas. Aasvoëls was bv. gejaag deur strikke om 'n karkas te plaas; vyf tot ses aasvoëls is so gevang. Omdat gif beskikbaar is, word daar nou 100+ aasvoëls by een karkas vergiftig: 'n verandering van jagmetodes wat duidelik in die Nasionale Krugerwildtuin te bespeur is.

Groot roofvoëls het dikwels 'n stadige omset. In die geval van Breëkoparende *Falco tinnunculus*, word daar slegs een eier gelê (slegs een geval is bekend waartydens daar twee eiers in een nes gesien is (Hustler & Howells, 1987)). Die voëls broei ook nie jaarliks nie, maar slegs elke tweede jaar (in sekere gedeeltes broei hulle wel meer gereeld). Slegs 20% van hierdie kuikens oorleef hulle eerste lewensjaar. Die kuikens wat oorbly, verlaat na sowat een jaar hulle broeiterritorium en word dan nomade. Hulle trek rond en word nou meer as ooit aan die mens